

Asia: VN/19178/2023

Hallituksen esitysluonnos eduskunnalle laiksi verkon välityspalvelujen valvonnasta ja eräksi muiksi laeiksi (DSA:n toimeenpano)

1. Yleistä

Yleistä

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt FiComilta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi verkon välityspalvelujen valvonnasta ja eräksi muiksi laeiksi, jolla toimeenpantaisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus digitaalisten palvelujen sisämarkkinoista ja direktiivin 2000/31/EY muuttamisesta (digipalvelusäädös). FiCom kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi ja esittää kunnioittavasti seuraavaa:

FiComin keskeiset viestit

- Ehdotettu viranomaisten vastuunjako on kannatettava, mutta erityisesti Traficomien riittävästä resursseista on huolehdittava.
- Kun viranomaiset luovuttavat tietoja toisilleen tai eteenpäin EU:n sisällä, niiden tulee ilmoittaa siitä yritykselle, jonka tietoja on luovutettu.
- Seuraamusmaksujen osalta ehdotettuihin pykäliin ja niiden perusteluihin on tehtävä joitain tarkennuksia.
- Toiseen palveluntarjoajaan kuin asetusta rikkovaan välityspalvelujen tarjoajaan, esimerkiksi teleyritykseen, kohdistuvan palveluun pääsyn estämistä koskevaa määräystä käsitellessä palveluntarjoajalle tulee aina varata tilaisuus tulla kuulluksi.

2. Valvovat viranomaiset ja niille osoitetut valvontatehtävät

Valvovat viranomaiset ja niille osoitetut valvontatehtävät

Laissa verkon välityspalvelujen valvonnasta nimettäisiin asetuksen edellyttämäksi digitaalisten palvelujen koordinaattoriviranomaiseksi Liikenne- ja viestintävirasto Traficom, joka olisi myös asetuksen pääasiallinen valvontaviranomainen. Muita asetuksen valvovia viranomaisia olisivat kuluttaja-asiamies ja tietosuojavaltuutettu. Ehdotettu viranomaisten vastuunjako on kannatettava,

sillä muuten valvontavastuissa olisi ollut päällekkäisyyttä. Valvontatehtävien jako nykyisten toimivaltuuksien perusteella on selkeä ratkaisu.

FiCom kiinnittää kuitenkin huomiota Liikenne- ja viestintäviraston riittäviin resursseihin. Liikenne- ja viestintävirastolle on osoitettu viime vuosien aikana useita uusia tehtäviä, joihin ei ole esityksistä huolimatta saatu rahoitusta, joten virasto on jo nyt ottanut haltuun monia lisätehtäviä olemassa olevalla rahoituksella ja järjestelemällä tehtäviä uudelleen. Digipalvelusäädöksen mukaiset uudet tehtävät tuovat virastolle merkittävästi lisätyötä, joka edellyttää myös uutta osaamista ja resursseja. Tehtäviä ei esitysluonnoksen mukaan ole mahdollista hoitaa viraston olemassa olevilla resursseilla, joten virastolle tulee osoittaa lisäresursseja. Näiden rahoitus tulee toteuttaa muulla tavalla kuin korottamalla viestintämarkkinamaksua, koska valvonta kohdistuu muihin tahoihin kuin teleyrityksiin. Arvioitu kuuden ja puolen henkilötyövuoden resurssitarve vaikuttaa alimitoitetulta, kun sitä vertaa kuluttaja-asiamiehen kolmen, tietosuojavaltuutetun kahden ja puolen sekä erityisesti poliisin, jolle ei edes ehdoteta varsinaisia valvontatehtäviä, vähintään viiden henkilötyövuoden resurssitarpeisiin.

3. Viranomaisten tutkintavaltuudet

Viranomaisten tutkintavaltuudet

Tiedonvaihto viranomaisten välillä sekä asiakirjojen luovuttaminen

Ehdotetussa verkon välityspalvelujen valvonnasta annetun lain 5 §:ssä säädettäisiin toimivaltaisten viranomaisten oikeudesta vaihtaa salassa pidettävää tietoa, jos se on näille asetuksessa tai ehdotetussa laissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi välttämätöntä. Lisäksi lain 24 §:ssä säädettäisiin Liikenne- ja viestintäviraston oikeudesta luovuttaa salassa pidettäviä asiakirjoja sekä ilmaista salassa pidettäviä tietoja komissiolle, Euroopan digitaalisten palvelujen lautakunnalle ja toisen ETA-valtion koordinaattoriviranomaiselle, jos se on valvonnan kannalta välttämätöntä.

Luovutettaessa tietoja viranomaisten kesken tulee näiden ilmoittaa luovutuksesta yritykselle, jonka tietoja on luovutettu. Teleyrityksen toiminta perustuu luottamukseen. Tämän vuoksi teleyrityksen hallinnoimat luottamukselliset tiedot ovat hyvin kriittistä omaisuusdataa, jota hallinnoidaan erittäin huolellisesti. Luovuttavalla teleyrityksellä on selkein kokonaisymmärrys luovutetusta datasta. Luovuttava teleyritys on asianosainen, ja sillä on intressi tietää, mihin sen luottamuksellinen tieto päättyy. Tästä syystä yritykselle on keskeistä tiedostaa ja ymmärtää, millä viranomaisilla on käytössään sen dataa.

Jos annetaan oikeuksia, syntyy samalla myös vastuita ja velvollisuuksia. FiComin mielestä viranomaisen ilmoitusvelvollisuus luo luottamusta läpinäkyvyydellään. Se antaa mahdollisuuden valvoa, että datan edelleenluovutukset ovat perusteltuja ja lainmukaisia. Jos mukana on esimerkiksi välitystietoja, on teleoperaattoreilla myös rekisterinpitäjän roolissa suotavaa olla tieto edelleenluovutuksista jo läpinäkyvyyden vuoksi.

Teleyritykset antavat todella suuria datamassoja valvoville viranomaisille näiden muuta kuin nyt ehdotettavaan lakiin perustuvaa tarkoitusta varten. Jos viranomaisen ei tarvitse ilmoittaa yritykselle tietojen luovutuksesta, miten yritys voisi varmistua siitä, että viranomaiskentässä ei tarpeettomasti välitetä yrityksen jotain tiettyä tarkoitusta varten keräämää tietoa? Jos vastaanottavalla viranomaisella on toimivalta käsitellä luovutettuja tietoja, voisi viranomainen pyytää ne suoraan yritykseltä. Erityisesti sijainti- ja välitystietoihin liittyen on tarpeen varmistaa, että viranomaisella on varmasti ymmärrys siitä, miten teleoperaattoritietoja voi lukea ja tulkita, ettei niiden pohjalta tehdä virheellisiä päätelmiä. Tulkintaohjeistusta ja -tukea on vaikea tarjota, elleivät teleoperaattorit tiedä, kenelle viranomaisille tietoa on jaettu. Yrityksellä on paras tietämys luovutettavasta datasta ja sen alkuperäisestä asiayhteydestä.

4. Seuraamukset digipalvelusäädöksen rikkomisesta

Seuraamukset digipalvelusäädöksen rikkomisesta

Seuraamusmaksut

Rikoksia koskevista epäilyistä ilmoittaminen

Ehdotetun, säilytyspalvelun tarjoajia koskevaan seuraamusmaksuun liittyvän 14 § 1 momentin 3 kohdan mukaan Liikenne- ja viestintävirasto voisi määrätä seuraamusmaksun säilytyspalvelun tarjoajalle, joka tahallaan tai huolimattomuudesta laiminlyö asetuksen 18 artiklan velvollisuuden ilmoittaa lainvalvontaviranomaisille tiedossaan olevasta uhkaavasta tai tapahtuneesta rikoksesta, johon liittyy uhka ihmisen hengelle tai turvallisuudelle. Tällaisia ilmoitettavia tekoja voisivat olla esimerkiksi internetin keskustelupalstalla olevat kirjoitukset henkeen ja terveyteen liittyvistä uhkauksista. Liikenne- ja viestintävirasto saisi tiedon 18 artiklan epäilyistä rikkomisesta poliisilta.

Esitysluonnoksen mukaan liikenne- ja viestintävirastolla olisi toimivalta määrätä säilytyspalvelun tarjoajalle seuraamusmaksu silloin, kun on kyseessä toistuva asetuksen 18 artiklan laiminlyönti (s. 64). Myöhemmin esitysluonnoksessa kuitenkin todetaan, kuinka suhteellisuusperiaatteen näkökulmasta voidaan pitää perusteltuna, että jo yhdenkin artiklan rikkomisen osalta, jos rikkominen voidaan luotettavasti osoittaa, virastolla olisi toimivalta määrätä seuraamusmaksu (s. 94). Pykälätekstiin 1 momentin 3 kohtaan ei ole lisätty vaatimusta toistuvasta 18 artiklan velvollisuuden laiminlyönnistä, toisin kuin 1 momentin 1 kohtaan 16 artiklan 6 kohdassa säädetyn velvollisuuden osalta taikka verkkoalustojen seuraamusmaksuja koskevan 15 § 1 momentin 5 kohdassa 23 artiklan 1 kohdassa säädetyn velvollisuuden osalta.

Asetuksen mainitussa artiklassa säädetään säilytyspalvelun tarjoajan veloitteesta ilmoittaa lainvalvonta- ja oikeusviranomaiselle tiedoista, jotka antavat aiheita epäillä, että on tapahtunut, on tapahtumassa tai todennäköisesti tapahtuu rikos, johon liittyy uhka ihmisen tai ihmisten hengelle tai turvallisuudelle. Kansallisessa lainsäädännössä ei ole ollut aiemmin artiklassa kuvattua velvollisuutta ilmoittaa tekeillä olevasta tai jo tapahtuneesta rikoksesta. Asetuksen 18 artiklassa ei myöskään ole nimetty rikoksia, joihin liittyy uhka ihmisen tai ihmisten hengelle tai turvallisuudelle ja jotka tulee ilmoittaa lainvalvontaviranomaiselle.

Asetus ei aseta välityspalvelun tarjoajalle yleistä velvoitetta valvoa siirtämiään tai tallentamiaan tietoja eikä velvoitetta pyrkiä aktiivisesti saamaan selville laitonta toimintaa palvelussaan (7 artikla). Ilmoitusvelvollisuus koskisi siis vain palveluntarjoajan tiedossa olevaa uhkaavaa tai tapahtunutta rikosta, johon liittyy uhka ihmisen tai ihmisten hengelle tai turvallisuudelle. Artiklan tavoite on tärkeä, mutta velvollisuus on avoin eikä poliisi mahdollisesta asetuksen rikkomisesta valvontaviranomaiselle ilmoittaessaan voi aina tietää, onko palveluntarjoaja todellisuudessa ollut tietoinen ilmoitusvelvollisuuden alaisesta rikoksesta vai ei. Näin ollen olisi perusteltua, että seuraamusmaksu voitaisiin määrätä vasta toistuvasta asetuksen 18 artiklan velvollisuuden laiminlyönnistä ja perustelutekstissä paikoin ristiriitaisesti ilmaistu rajaus olisi kirjattu yksiselitteisesti myös pykälätekstiin.

Tuomioistuinten ulkopuolinen riidanratkaisu

Ehdotetun, verkkoalustan seuraamusmaksuja koskevan 15 § 1 momentin 3 kohdassa sanktioitaisiin seuraamusmaksulla asetuksen 21 artiklan 1 kohdan 2 alakohdan mukaisen velvollisuuden laiminlyönti. Se koskee velvollisuutta ilmoittaa verkkoalustan rajapinnalla palvelun vastaanottajan mahdollisuudesta käyttää mitä tahansa artiklan 3 kohdan mukaisesti todistuksella hyväksytyä tuomioistuimen ulkopuolista riidanratkaisuelintä. Lisäksi sanktioitaisiin velvollisuuden laiminlyönti, joka koskee 21 artiklan 2 kohdan mukaista verkkoalustan velvollisuutta toimia tuomioistuimen ulkopuolisen riidanratkaisuelimen kanssa riidan ratkaisemiseksi.

Tällä hetkellä tuomioistuimen ulkopuolella on Suomessa olemassa useampia sovittelujärjestelmiä ja joitakin vaihtoehtoisia riidanratkaisumenettelyjä, mutta niiden käyttöaste on pääasiassa matala. Esitysluonnoksen mukaan sen valmisteluvaiheessa ei katsottu tarpeelliseksi perustaa uutta tuomioistuimen ulkopuolista riidanratkaisuelintä käsittelemään verkkoalustojen ja niiden käyttäjien välisiä riitoja. Näin ollen suomalainen palvelun vastaanottaja, käyttäjä, voi valita Suomeen sijoittautuneen verkkoalustan päätöksiin liittyvien riitojen ratkaisemiseksi myös minkä tahansa toisen jäsenvaltion digitaalisten palvelujen koordinaattorin 21 artiklan 3 kohdan mukaisesti sertifioiman tuomioistuinten ulkopuolisen riidanratkaisuelimen.

Vaikka verkkoalustojen tarjoajien on 21 artiklan 1 kohdan mukaan varmistettava, että tiedot mahdollisuudesta tuomioistuinten ulkopuolisen riidanratkaisuun ovat helposti käytettävissä niiden verkkorajapinnalla selkeästi ja käyttäjäystävällisesti, FiComin mielestä olisi perusteltua, että palveluntarjoajille ei aseteta velvollisuutta listata kaikkia 21 artiklan 3 kohdan mukaisesti todistuksella hyväksytyjä riidanratkaisuelimiä verkkorajapinnallaan, vaan velvollisuus kohdistuisi asetuksen mukaisesti ainoastaan tietoon mahdollisuudesta tuomioistuinten ulkopuoliseen riidanratkaisuun.

Luotetut ilmoittajat

Asetuksen 22 artiklassa säädetään laittoman sisällön luotetuista ilmoittajista, joille kyseisen organisaation sijoittautumismaan digitaalisten palvelujen koordinaattori myöntää tämän aseman. Verkkoalustojen tulee käsitellä ja päättää luotettujen ilmoittajien asetuksen 16 artiklan mukaisesti

tekemät ilmoitukset laittomasta sisällöstä ensisijaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä. 15 § 1 momentin 4 kohtaan on ehdotettu sanktioitavaksi verkkoalustan velvollisuus toteuttaa tekniset ja organisatoriset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että luotettujen ilmoittajien ilmoitukset laittomasta sisällöstä käsitellään ja päätetään ensisijaisesti.

Viime kädessä luotetun ilmoittajan ilmoituksen alaisen sisällön poistamisesta palvelusta päättää kuitenkin aina verkkoalusta eikä luotetun ilmoittajan ilmoituksen käsittely tai siitä päättäminen edellytä ilmoitetun sisällön poistamista. On siis hyvä muistaa, että sanktioinnin tarkoituksena on ainoastaan varmistaa, että verkkoalustat priorisoivat luotettujen ilmoittajien ilmoitukset laittomasta sisällöstä.

Palvelun tarjoamisen keskeyttäminen ilmeisen laittoman sisällön vuoksi

15 §:n 1 momentin 5 kohdassa ehdotetaan sanktioitavaksi verkkoalustan toiminta, jos se ei rajoita käyttäjiensä oikeutta käyttää palveluaan 23 artiklan mukaisesti silloin, kun käyttäjä toistuvasti käyttää verkkoalustaa ilmeisen laittoman sisällön levittämiseen. Asetus ei muuten sisällä suoranaista välityspalvelun tarjoajan velvollisuutta poistaa laitonta sisältöä palvelustaan, vaan esimerkiksi asetuksen 16 artikla velvoittaa palveluntarjoajan vain käsittelemään ilmoituksia laittomasta sisällöstä. Asetuksen 23 artikla on poikkeus tästä pääperiaatteesta siltä osin, että 23 artikla velvoittaa palveluntarjoajan reagoimaan ilmeisen laittomaan sisältöön eli keskeyttämään kohtuulliseksi ajaksi ja ennakkovaroituksen annettuaan palvelun tarjoaminen tällaista sisältöä palveluun tallentavalle käyttäjälle. Valvovana viranomaisena Liikenne- ja viestintäviraston on siis jatkossa arvioitava yksittäistapauksessa sitä, onko Suomeen sijoittautunut verkkoalusta ryhtynyt 23 artiklan mukaisiin toimiin sellaista verkkoalustan käyttäjää kohtaan, joka toistuvasti toimittaa tai tallentaa verkkoalustalle ilmeisen laitonta sisältöä. Asetuksen 63 johdantokappaleen mukaan sisältöä olisi pidettävä ilmeisen laittomana, jos maallikolle on ilman asiasisällön analyysia ilmiselvää, että sisältö on laitonta.

Moneen maallikolle ilmeisen laittomana näyttäytyvään sisältöön, kuten terroristisen sisällön levittämiseen tai lapsiin kohdistuvaan verkkovälitteiseen seksuaaliväkivaltaan kohdistuu jo tai on ehdotettu muuta unionitason sääntelyä, joka velvoittaa palveluntarjoajat puuttumaan sisältöön, usein nyt ehdotettua sääntelyä tehokkaammin. Myös toimivaltainen valvova viranomainen on joissain tapauksissa eri kuin 23 artiklan valvonnasta vastaava Liikenne- ja viestintävirasto. Joidenkin ilmeisen laittomien sisältöjen osalta ehdotettu sääntely on siis päällekkäistä muun olemassa olevan tai tulevan unionitason sääntelyn kanssa, mikä tulisi paremmin huomioida asetuksen 23 artiklan kansallisessa täytäntöönpanossa.

Seuraamusmaksun suuruus ja maksun määräämättä jättäminen

Seuraamusmaksun suuruuden arviointia koskevan ehdotetun 17 § mukaan seuraamusmaksun suuruus perustuisi kokonaisarviointiin, ja suuruutta arvioitaessa olisi otettava huomioon kaikki olennaiset olosuhteet mukaan lukien: 1) rikkomisen luonne, laajuus, vakavuus, toistuvuus ja kestoaika; 2) seuraamuksella tavoiteltava yleinen etu; 3) välityspalvelun toiminnan laajuus ja luonne

sekä rikkoneen välityspalvelun tarjoajan taloudelliset valmiudet; 4) onko asetusta rikkonut välityspalvelun tarjoaja jättänyt järjestelmällisesti tai toistuvasti noudattamatta asetuksesta johtuvia velvoitteita; 5) palvelun käyttäjien määrä, joihin asetuksen rikkominen vaikuttaa; 6) rikkomisen tahallisuus tai huolimattomuus; 7) toimiiko palvelun tarjoaja useassa jäsenvaltiossa; sekä 8) mahdolliset muut kuin 1-7 kohdassa tarkoitettut tapauksen olosuhteisiin vaikuttaneet tekijät. Lisäksi seuraamusmaksun määräämättä jättämistä koskevan ehdotetun 18 § mukaan seuraamusmaksu jätettäisiin määräämättä, jos välityspalvelun tarjoaja on jo oma-aloitteisesti ryhtynyt riittäviin toimenpiteisiin ehdotetun lain 13–16 §:n mukaisten rikkomusten tai laiminlyöntien korjaamiseksi. Lisäksi edellytettäisiin, että korjaaminen on tapahtunut välittömästi tai viivytyksettä sen havaitsemisen jälkeen (ja siitä on ilmoitettu viivytyksettä) eikä rikkomus ole vakava tai toistuva. Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan seuraamusmaksu jätettäisiin määräämättä myös, jos velvoitteen rikkomista on pidettävä vähäisenä. Lisäksi 3 kohdan mukaan seuraamusmaksu jätettäisiin määräämättä, jos sen määräämistä on muutoin kuin edellä mainittujen 1 tai 2 kohtien mukaisilla perusteilla pidettävä ilmeisen kohtuuttomana.

Kuten esitysluonnoksessakin todetaan, säilytyspalveluita Suomessa tarjoavat yritykset ovat kooltaan ja toimintatavoiltaan hyvin heterogeeninen joukko eri kokoisia yrityksiä, ja niillä on sen vuoksi erilaiset valmiudet noudattaa asetuksen säännöksiä esimerkiksi laittoman sisällön ilmoitusmenettelystä (s. 37). Näin ollen on tärkeää, että seuraamusmaksun suuruus perustuu ehdotetun mukaisesti kokonaisarviointiin, jossa otetaan huomioon mm. välityspalvelun toiminnan laajuus ja luonne sekä rikkoneen välityspalvelun tarjoajan taloudelliset valmiudet, minkä lisäksi seuraamusmaksu voidaan jättää kokonaan määräämättä, mikäli sen määräämistä olisi pidettävä ilmeisen kohtuuttomana.

On lisäksi perusteltua, että digipalvelusäädöksen 28 artiklan 1 kohdan mukaisesta velvollisuudesta ottaa käyttöön asianmukaiset ja oikeasuhteiset toimenpiteet, joilla varmistetaan alaikäisten korkeatasoinen yksityisyys ja turvallisuus niiden palvelussa, ei ehdoteta seuraamusmaksusanktioita. Verkkoalustalla on tietosuoja-asetuksen 32 artiklan mukaisesti velvollisuus ottaa käyttöön asianmukaiset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet henkilötietojen suojaamiseksi ja sen on tietosuoja-asetuksen 25 artiklan nojalla oletusarvioisesti varmistettava, että henkilötietoja käsitellään muun muassa tietosuojaperiaatteita noudattaen. Näin ollen, vaikka digipalvelusäädöksen 28 artiklan 1 kohdan mukaisesta laiminlyönnistä ei voikaan määrätä seuraamusmaksuja digipalvelusäädöksen nojalla, voitaisiin hallinnollinen seuraamusmaksu edelleen määrätä tietosuoja-asetuksen 25 ja/tai 32 artiklan rikkomisesta tietosuoja-asetuksen 58 artiklan 2 kohdan i alakohdan ja 83 artiklan 4 kohdan a alakohdan nojalla.

5. Liikenne- ja viestintäviraston seuraamuskollegio

Liikenne- ja viestintäviraston seuraamuskollegio

-

6. Muut asiat

Muut asiat

Palveluun pääsyn estäminen

Ehdotetulla 21 §:llä säädettäisiin digipalvelusäädöksen 51 artiklan 3 kohdassa viranomaisille säädetyistä toimivaltuuksista puuttua viimesijaisena keinona erityisen vakavaan ja jatkuvaan asetuksen rikkomiseen, jossa Suomeen sijoittautunut välityspalvelun tarjoaja esimerkiksi ylläpitäisi tai välittäisi palvelussaan sisältöä, joka aiheuttaa vakavaa haittaa ja johon ei voitaisi puuttua unionin muissa säädöksissä tai kansallisessa lainsäädännössä säädetyjä viranomaisten toimenpiteitä käyttäen. Unionin lainsäädännössä on säädetty saman tyyppisiä viranomaisten valtuuksia esimerkiksi kuluttajien yhteisten etujen suojaamiseksi, verkossa tapahtuvan terroristisen sisällön levittämiseen puuttumisesta tai pääsyn estämiseksi palveluihin, joita kolmas osapuoli käyttää teollis- ja tekijänoikeuden loukkaamiseen, joten ehdotetun 21 §:n toimivaltuudet eivät soveltuisi näihin tilanteisiin.

Ehdotetun 1 momentin mukaan, jos toimivaltainen viranomainen on käyttänyt 9 sekä 12–16 §:ssä (51 artiklan 1 ja 2 kohdan toimivaltuudet) säädetyjä toimivaltuuksiaan, eikä välityspalvelun tarjoaja ole korjannut toimintaansa asetuksen velvoitteiden mukaisesti ja asetuksen rikkominen aiheuttaa vakavaa haittaa, johon ei voida puuttua muun lainsäädännön nojalla, toimivaltainen viranomainen voisi vaatia päätöksellään välityspalvelun ylimmän hallintoelimen jäseniä eli yrityksen johdossa toimivia henkilöitä toimittamaan suunnitelman asetuksen vastaisen menettelyn korjaamiseksi ja ilmoittamaan toteutetuista toimenpiteistä siten kuin asetuksen 51 artiklan 3 a alakohdassa säädetään.

Jos 1 momentissa tarkoitettua toimivaltaisen viranomaisen päätöksestä huolimatta välityspalvelun tarjoaja jatkaa asetuksen rikkomista aiheuttaen vakavaa haittaa ja jos viranomainen katsoo tämän muodostavan rikoksen, johon liittyy ihmisten henkeen tai turvallisuuteen kohdistuva uhka, se voisi 2 momentin mukaan pyytää käräjäoikeutta kohdistamaan kyseiseen välityspalvelun tarjoajaan tai toiseen välityspalveluntarjoajaan väliaikaisen määräyksen, jolla rajoitetaan palvelun käyttäjien pääsyä ensiksi mainittuun välityspalveluun. Tuomioistuimen antama pääsyn estämistä koskeva päätös voisi kohdistua siis myös muuhun kuin digipalvelusäädöstä rikkovaan välityspalvelun tarjoajaan, esimerkiksi välityspalvelua tarjoavaan teleyritykseen tai myös muihin välityspalvelun tarjoajiin, jotka mahdollistavat käyttäjien pääsyn asetusta rikkovaan välityspalveluun. Asetuksen 51 artiklan ja 119 johdantolauseen mukaisesti käräjäoikeuden määräyksellä voitaisiin viime kädessä rajoittaa käyttäjien pääsyä asetusta rikkovan välityspalvelun verkkorajapintaan, esimerkiksi verkkoalustalle tai verkon hakukonepalveluun.

Ehdotetun 3 momentin mukaan käräjäoikeuden määräämien rajoitusten on oltava oikeassa suhteessa välityspalvelun tarjoajan asetuksen vastaisen toiminnan luonteeseen, vakavuuteen, toistuvuuteen ja keston, rajoittamatta kuitenkaan aiheuttomasti palvelun vastaanottajien pääsyä laillisiin tietoihin. Käräjäoikeuden määräys voitaisiin antaa vain, jos käyttäjien palveluun pääsyn rajoitusta koskevien hyötyjen voidaan katsoa olevan merkittävästi suuremmat kuin verkon käyttäjien sananvapauden ja muihin perusoikeuksiin kohdistuvat rajoitukset.

Ehdotetun 21 §:n 4 momentin mukaan toimivaltaisen viranomaisen on kuultava asianosaisia ennen pykälän 2 momentissa tarkoitettua pyynnön tekemistä käräjäoikeudelle. Kyseisen artiklakohtaan mukaan ennen estomääräystä koskevan esityksen tekemistä oikeusviranomaiselle, viranomaisen on

pyydettyä asiaomaisia osapuolia toimittamaan kirjalliset huomautuksensa määräajassa, joka ei saa olla lyhyempi kuin kaksi viikkoa. Viranomaisen on kuvailtava harkitsemansa toimenpiteet sekä ilmoitettava niiden aiottu kohde tai kohteet. Lisäksi 4 momentin mukaan ennen määräyksen antamista käräjäoikeuden on varattava välityspalvelun tarjoajalle, sisällön tuottaneelle välityspalvelun käyttäjälle sekä sille, johon määräys kohdistuu tilaisuus tulla kuulluksi, ellei asian kiireellisyys välttämättä muuta vaadi.

Käyttäjien välityspalveluun pääsyn estoon ja verkkorajapintaan liittyvät toimivaltuudet ovat asetuksen mukaan viimesijaisia sen jälkeen, kun toimivaltainen viranomainen on käyttänyt muita asetuksen mukaisia toimivaltuuksiaan. Tilanteessa, jossa toimivaltainen viranomainen on jo käyttänyt 9 sekä 12–16 §:ään ehdotettuja toimivaltuuksiaan, 21 §:n 1 momentin mukaisia toimivaltuuksiaan sekä varannut vähintään kaksi viikkoa asianosaisten kirjallisille huomautuksille ennen estomääräystä koskevan esityksen tekemistä oikeusviranomaiselle, toiseen palveluntarjoajaan kuin asetusta rikkovaan välityspalvelujen tarjoajaan, kuten teleyritykseen, kohdistuvan määräyksen ei voida katsoa olevan ajallisesti enää niin kiireellinen, etteikö määräyksen viimesijaiselle saajalle voisi varata käräjäoikeudessa tilaisuutta tulla kuulluksi. Muihin toimijoihin kohdistuvien toimien ja määräysten harkitseminen ja täytäntöönpano eivät voi olla perusteena jättää kuuleminen teleyrityksen osalta toimittamatta asian kiireellisyyteen vedoten.

On ensiarvoisen tärkeää, että teleyritykselle annetaan mahdollisuus perehtyä viranomaisen pyynnön sekä käräjäoikeuden antaman määräyksen sisältöön ja antaa lausunto niistä teknisistä menetelmistä, jotka ovat ylipäänsä mahdollisia eston toteuttamiseksi. Mikäli viimesijaisena keinona on se, että pääsyä palveluun halutaan rajoittaa kohdistamalla pakkokeino välittäjänä toimivaan teleyritykseen, on vaadittu nimipalvelujärjestelmän osoitteet nimipalvelimelta poistava DNS-esto suositeltavin menetelmä. Muut menetelmät ovat täysin ylimitoitettuja ja ne aiheuttaisivat merkittävää haittaa kaiken verkkoliikenteen välittämiseksi. IP-osoitteen estäminen on teknisenä toteutuksena DNS-estoja huomattavasti monimutkaisempi ja se on myös erittäin helppo kiertää. Sen uhkana on täysin laillistenkin sivustojen estyminen, sillä IP-osoitteiden estämiseen liittyy IP-osoitteiden kierrättämisen seurauksena ajan myötä lisääntyviä virhe-estojen riskejä. Uusia IPv6-osoitteita käyttäviä palveluita ei voi käytännössä estää osoite-estolla, sillä osoitteita on käytössä niin paljon, että yksittäisen IPv6-osoitteen estäminen olisi tehotonta. Toimivaltaisen viranomaisen tulee pyynnössään ja käräjäoikeuden määräyksessään yksilöidä, mitkä nimipalvelujärjestelmän osoitteet nimipalvelimelta tulee poistaa.

Metsola Asko
Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto, FiCom ry